

W. Dubbeldam en M. Zijlstra
Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders

INLEIDING

In de winters 1974/1975, 1975/1976 en 1976/1977 heeft de Biologische Afdeling van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders elf watervogeltellingen op het gehele IJsselmeer uitgevoerd. Hierbij is van de gelegenheid gebruik gemaakt ook naar dwergmeeuwen uit te kijken.

METHODE

Het randgebied langs de kust, de Afsluitdijk en de Markerwaarddijk kon over een breedte van ca. 1 km. vrijwel volledig worden geteld vanaf de aangrenzende dijken. Het middengebied werd vanaf een boot (de Dr. Ir. De Blocq van Kuffeler van de Dienst der Zuiderzeewerken) geteld, waarbij een strook van 2 km. breedte, 1 km. aan weerszijden van de boot, langs een vaste vaarroute kon worden overzien (figuur 1). Op deze wijze is van het IJsselmeer ten noorden van de Markerwaarddijk bijna 40% afgezocht (randgebied bijna 100%, middengebied ruim 25%).

Van het IJsselmeer ten zuiden van de Markerwaarddijk kon in totaal ruim 50% worden overzien (randgebied bijna 100%, middengebied bijna 40%).

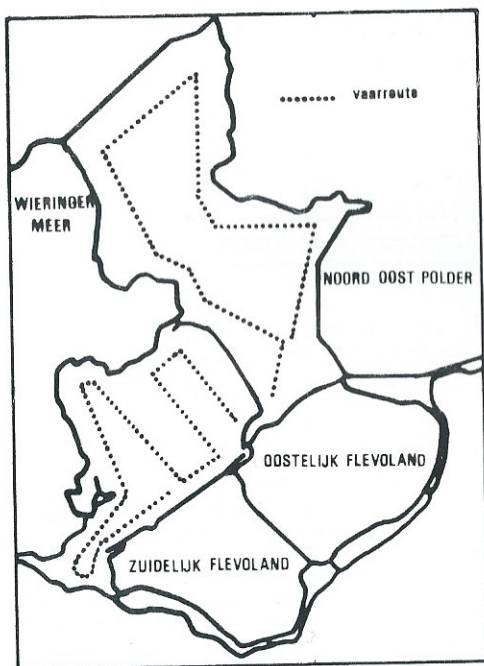
De tellingen kunnen dus niet als volledig worden beschouwd. De aanwezige aantallen kunnen verder onderschat zijn, doordat op het water rustende groepen dwergmeeuwen gemakkelijk over het hoofd worden gezien, vooral bij winderig weer.

RESULTAAT

De getelde aantallen varieerden van 120 tot 1200 à 1500 (zie tabel 1), uitgezonderd de tellingen van februari, maart en april 1976, toen slechts enkele dwergmeeuwen werden gezien. Mogelijk heeft het dichtvriezen van grote delen van het IJsselmeer gedurende de vorstperiode van eind januari en begin februari 1976 geleid tot het vertrek van de meeste dwergmeeuwen.

Verreweg de meeste dwergmeeuwen waren volwassen; het aantal jonge vogels bleef beperkt tot enkele eksemplaren.

De dwergmeeuwen kwamen vrijwel alleen voor in het noordelijk deel van het IJsselmeer, ten noorden van de Markerwaarddijk. Alleen bij de tellingen in januari 1975 en december 1975 werden achtereenvolgens 2 en 21 eksemplaren

Figuur 1: Vaarroute

gezien in het westelijke deel van het Markermeer. Bij op één na alle tellingen werden de dwergmeeuwen vrijwel uitsluitend gezien buiten zichtsafstand van de kust. De uitzondering was de telling in januari 1976, toen er van de 421 getelde dwergmeeuwen zich 312 ophielden op enkele plaatsen langs de kust tussen Den Oever en Enkhuizen en langs de noordkant van de Markerwaarddijk.

Bij de meeste tellingen werden, naast vele verspreid voorkomende dwergmeeuwen, één of enkele concentraties waargenomen. De grootste waargenomen groep bestond uit 800 à 1100 exemplaren bij de telling van januari 1975. Deze dwergmeeuwen vlogen, temidden van veel kapmeeuwen, rond boven het Vrouwezand ten zuiden van Stavoren. Een kleinere groep van 130 vogels was bij die telling aanwezig ten oosten van het

sluitgat in de Markerwaarddijk. Bij de telling in februari 1975 werd een concentratie van 240 dwergmeeuwen gezien bij de Munnikplaat, ongeveer halverwege Den Oever en Hindeloopen. In maart 1975 werden bij de telling alleen verspreide exemplaren waargenomen. Bij de tellingen in november en december 1975 waren concentraties van achtereenvolgens 300 en 275 à 300 vogels aanwezig ten noorden en oosten van De Ven (ten noorden van Enkhuizen). In januari 1976 bestond de grootste waargenomen groep uit 160 exemplaren langs de kust ten noorden van Medemblik. Tijdens de telling van januari 1977 bevonden bijna alle waargenomen dwergmeeuwen zich ten westen en zuiden van Stavoren, waar 1135 exemplaren in enkele groepen op het water rustten. In maart 1977 zagen we de meeste dwergmeeuwen op 5 à 10 km. ten oosten van de Wieringermeerdijk in een

Tabel 1: Aantal waargenomen dwergmeeuwen tijdens tellingen op het IJsselmeer.

datum	aantal
26/1 - 31/1 75	1200 à 1500
12/2 - 15/2 75	456
4/3 - 7/3 75	120
3/11 - 5/11 75	393
3/12 - 4/12 75	495 à 520
14/1 - 16/1 76	421
25/2 - 1/3 76	2
16/3 - 18/3 76	-
12/4 - 14/4 76	3
17/1 - 19/1 77	1140
9/3 - 11/3 77	882

langgerekte groep van ongeveer 800 exemplaren.

DISKUSSIE

Van het overwinteren van dwergmeeuwen op het IJsselmeer is voor het eerst melding gemaakt door Swennen (1970). Bij vijf tellingen van november 1968 t/m maart 1969 telde hij op het IJsselmeer ten noorden van de lijn Medemblik-Stavoren gemiddeld 15,5 dwergmeeuwen per 10 km. vaartrajekt. Om een vergelijking met de aantallen van Swennen mogelijk te maken, hebben wij onze aantallen dwergmeeuwen ook per 10 km.

vaartrajekt uitgerekend voor de tellingen van november t/m maart. Dwergmeeuwen uit de randgebieden langs de kust zijn hierbij niet meegeteld. Voor het gehele noordelijke IJsselmeer komt het gemiddelde aantal per 10 km. vaartrajekt op 40 à 42 exemplaren bij een vaarafstand van 120 km. Beperken we ons tot het gebied ten noorden van de lijn Enkhuizen-Stavoren, wat ongeveer overeenkomt met het telgebied van Swennen, dan ligt het gemiddelde aantal per 10 km. vaartrajekt op 50 exemplaren bij een vaarafstand van 60 km. De gemiddelde aantallen die wij telden, zijn dus + 2,6 en 3,2 x hoger dan die welke Swennen vond.

LITERATUUR

Swennen, C. 1970. Vogelwaarnemingen op het IJsselmeer. Limosa 43: 1-10.

Adres: Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, Smedinghuis, Lelystad.